

**Vaqif
YUSİFLİ,
filologiya
elmləri
doktoru**

Düz qırx ilə yaxındır ki, bir jurnalda işləyirik. Çox sular axıb bu qırx ildə. Daha dünya da həmin dünya deyil. Nələr gördük: "durğunluq illərini", "perestroykani", keçid dövrünü. Bu qırx ilin İntiqam Qasımzadəsi çox dəyişibmi? Əlbəttə, zahirən dəyişib, hani o qara saçlar, iti yerləşlər, cavanlıq ədaləri? Ancaq insanın bir dəyişməz xasiyyəti, xarakteri də olur və İntiqam Qasımzadə bir insan, bir dost, bir yoldaş kimi necə vardisa, eləcə də qalıb. Ən başlıcası odur ki, İntiqam Qasımzadə mənsub olduğu ədəbiyyat aləmində qətiyyətlə "yerişini" dəyişməyib, yenə özündən yaşlı sənətkarlara hörmət və ehtiram hissilə yanaşır, öz yaşlıları ilə - xüsusilə, dostluq elədiyi insanlarla (Anarla, Elçinlə, Maqsd İbrahimbəyovla, Aydın Məmmədovla...daha kimlərlə) münasibətdə çox səmimi olub, cavanlara gəldikdə isə təbii ki, daha çox istedadlı gənclərdən qayğısını əsirgəməyib.

Düz iyirmi bir ildir ki, İntiqam Qasımzadə "Azərbaycan" jurnalının baş redaktorudur. Beş ildən sonra bəlkə də Şərqdə ən qocaman jurnalın - "Azərbaycan"ın 100 yaşı tamam olacaq. İlk baş redaktoru Tağı Şahbazi Simurğ olub- Sonra Ruhulla Axundov, Mustafa Quliyev, Məmməd Kazım Ələkbərli, Məmməd Arif, Mehdi Hüseyn, Əbülhəsən, Qılman İlkin, Cəlal Məmmədov, İsmayıl Şıxlı, Əkrəm Əylisli, Cabir Novruz, Yusif Səmədoğlu kimi tanınmış söz adamları bu jurnalın başında durublar. "Azərbaycan ədəbiyyatının güzgüsü" sayılıb bu jurnal və kim buna şəkk eləyirsə, jurnalın 95 il ərzində çap olunan nüsxələrini qoysun qabağına. Jurnal ən çətin illərdə belə öz missiyasını şərəflə yerinə yetirib-doxsanıncı illəri xatırlayıram, əksər qəzetlər, jurnallar bağlandı, amma "Azərbaycan" qapanmadı, çətin maliyyə böhranına rast gəlsə də, fəaliyyətini dayandırmadı. "Ədəbiyyat qəzeti" ilə birgə yoluna davam etdi. Sağ olsun Anar müəllim, o zaman əlində nə imkan vardisa, əsirgəmədi bu iki ədəbi orqandan. İntiqam Qasımzadə o illərdə bir-iki əməkdaş da daxil olmaqla jurnalı tərk edib heç yerə getmədi. 1997-ci ilin oktyabr ayında jurnalın baş redaktoru təyin edildi.

Mən İntiqam Qasımzadəni qətiyyətlə ideal bir redaktor kimi təqdim etmək niyyətində deyiləm. Amma bir baş redaktor kimi o, jurnalın hər ay daha maraqlı, daha oxunaqlı çıxması üçün bütün enerjisini sərf edir. Açırsan onun qapısını və həmişə İntiqamın necə bir şövqlə yazıları oxuduğunu, redaktə etdiyini, çapa hazırladını izləyirsən. Arada müəlliflər gəlir, onların hər biri ilə inzibatçı rəis ədası ilə yox, dost kimi, yoldaş kimi söhbət edir. Hamı-haqqı olan da, olmayan da jurnalda çap olunmaq istəyir. Təbii ki, ilk növbədə müasir ədəbiyyatın ən yaxşı nümunələri jurnalə yol tapır.

Amma İntiqam Qasımzadə bu jurnalın baş redaktorluğuna əvvəlcə ədəbi işçi, sonra şöbə müdiri, sonra məsul katib, sonra baş redaktor müavini pillələrini qalxandan sonra yüksəlib. İyirmi iki ildən sonra. Bu müddət ərzində jurnalın ən texniki işindən tutmuş sonuncu-çap prosesinə qədər olan bütün gedışatına mükəmməl bələd olub. Bir sözlə, onun tərcümeyi-halının böyük və ən önəmli hissəsini "Azərbaycan" jurnalındakı fəaliyyəti təşkil edir. Otuz iki yaşında bu jurnalə ələbi işçi kimi qədəm basan İntiqamın indii 75 yaşı var və bir dəfə onun əlli yaşı münasibətilə apardığım müsahibədə dedi ki: "Mən bu jurnalə gedə bilmirəm".

İntiqam Qasımzadə hərtərəfli şəxsiyyətdir.

Tənqidçidir- onun altmışıncı illərin sonlarında-yetmişinci illərin əvvəllərində ilk tənqidi məqalələri dərc edilib. Sabir Əhmədlinin, Sərdar Əsədinin, Anarın, Elçinin, İsi Mə-

likzadənin, Vaqif Səmədoğlunun o zaman mübahisə ilə qarşılanan əsərləri haqqında ilk resenziya və məqalələri İntiqam yazıb. O yazılarda tənqid-tərənnüm yox idi, ancaq təhlil vardı. Sonrakı illərdə də o, "altmışıncılar"ın ədəbi uğurlarından söz açan məqalələr yazdı.

Publisistdir. Xüsusilə, jurnalda işlədiyi bu 44 il ərzində onun müasir dövrümüzün müxtəlif problemlərinə həsr olunan yazılarını oxumamışıq. Apardığı müsahibələr çox oxunaqlıdır. Xalq yazıçısı Süleyman Rəhimovla müsahibəsi bu janrın ən gözəl nümunələrindən biridir.

Tərcüməçidir. Vasil Bıkovdan, Şandor Radodan, Kamil Yaşəndən gözəl tərcümələri var.

Kino xadimidir. 1969-1974-ci illərdə kinostudiyada çalışıb. Azərbaycan kinosunun

lan beş kişidən biri olub. 1905-ci ildə köçüb gəlir Bakıya, Kömürçü meydanının alt tərəfində, bir "mülk" alır, dükan açır, sənətini davam etdirir. Böyük oğlu Ağa həkim oldu, uzun müddət Lənkəranda işlədi. Həsən Qasımov Bakı Pədoqoji texnikumunu bitirib Şəkiddə, İsmayılda, Mərdəkəndə, Astraxanbazarıda, Maştağada müəllim işləyir, müharibədə iştirak edir, 416-cı Taqanroq diviziyasında mahir bir topçu kimi tanınır, şərəfli döyüş yolu keçir. Müharibədən sonra ADU-nu bitirir, sonra elmi fəaliyyətlə məşğul olur, bir folklorçu kimi tanınır.

İntiqamın atası Böyükağa Qasımzadəyə (1916-1957) gəldikdə isə... Qısa bir ömür sürməsinə baxmayaraq Böyükağa Qasımzadənin ədəbiyyat tariximizdə bir şair və tərcüməçi kimi öz yeri var. O, ilk şeirlərini otuzuncu illərin əvvəllərində-qələmə alıb-ilk kitabı-

şairləriniz var ki, sabahı fikirləşmədən döyüşə göndərirsiniz? Fədayev B. Qasımzadəni 37-ci ildə gənc şairlərin ilk Ümumittifaq müsavirəsindən tanıyırdı.

Müharibədən sonra B. Qasımzadə ədəbi fəaliyyətini davam etdirir, bir müddət "Ədəbiyyat qəzeti"ndə İncəsənət şöbəsinin müdiri, 1953-cü ildən ömrünün sonuna qədər "Azərbaycan" jurnalında Poeziya şöbəsinin müdiri vəzifələrində çalışır. O zamanın gənc şairləri N. Həsənzadə, Y. Həsənbəy, İ. Tapdıq ilk şeirlərini jurnalə yol tapmasında B. Qasımzadənin köməyini fərhəddə xatırlayırlar.

İntiqamın dediklərindən: "Atam 41 yaşında, 57-ci ilin avqustun axırlarında qəflətən vəfat etdi. O zaman on dörd yaşımda təzəcə tamam olmuşdu. Tez-tez mənə, qardaşıma

75 ilin İNTİQAM QASIMZADƏSİ...

"Murad" poeması 1937-ci ildə işıq üzə görüb. Şeir və poemalarında o dövrün quruculuq pafosu, Azərbaycanın tərənnümü, müharibədə döyüşən əsgərlərimizin igidliyi və sevgi duyğuları tərənnüm olunub. Lakin Böyükağa Qasımzadə bir tərcüməçi kimi daha çox diqqəti cəlb edir. Bu sahədə ilk uğurunu o, 1937-ci ildə qazanır. Həmin il A.S. Puşkinin anadan olmasının 100 illiyi münasibətilə M.F. Axundzadənin "Puşkinin ölümünə Şərq" poemasının tərcüməsi ilə bağlı müsahibə təşkil olunur. Bu müsahibədə birinci mükafat heç kimə verilmir, ikinci mükafatı isə Sənayin İnstitutunun tələbəsi Böyükağa Qasımzadə əldə edir.

Gözlerimdən yuxunu qovaraq için-için
Qaranlıqlı bir gecə qəlbimdən sordum: neçin
Gülşəninin bülbülü unudu nəğməsini,
Bəlağət tutin kəsdi incə, dilbər səsinə?
Söylə, söz düzmək yolun, söylə, nədən qapandı?
Noldu xəyal qasidən gedışindən dayandı?

Böyükağa Qasımzadə fars dilini mükəmməl bilirdi və təsadüfi deyil ki, o, M.F. Axundzadənin poemasını da farscadan tərcümə etmişdi. Onun farscadan ən mükəmməl tərcüməsi isə Füzulinin "Yeddi cam" əsəri olub. Elə bir tərcümə ki, onun alternativini yoxdur və rəhmətlik Əkrəm Cəfər deyirdi ki, Böyükağa Qasımzadənin bu tərcüməsi əsl şəddəvirdir. B. Qasımzadənin Nekrasovdan, İvan Frankodan, Yan Raynmsdən, Musa Cəlildən də, "Sasunlu David"dən də gözəl tərcümələri var. Vətən müharibəsi başlanan kimi B. Qasımzadə qələmini silahla əvəz etdi. Cənub cəbhəsində atıcı rotasının komandiri, Zaqafqaziya cəbhəsində "Döyüşçü" qəzeti redaksiyasında məsul katib kimi şərəfli yol keçir. Aleksandr Fədayev Böyükağa Qasımzadəni ön cəbhədə görmüş, Səməd Vurğuna demişdi ki, sizin nə qədər belə istedadlı

Daşqına sual verirlər ki, sizlərdən hansınız o kişiye oxşayır? Cavabında deyirəm ki, heç birimiz! O, çox ciddi, ağır təbiətli adam idi, danışığında, rəftarında bir qırıq artıq-əksikliyə yol verməzdi. Amma bununla bərabər, çox incə, zərif yusoru vardı. Həm də gözəl səsi". Böyükağa Qasımzadə haqqında Süleyman Rüstəmin, İsmayıl Şıxlının yazıları var, o yazılarda onun insan və sənətkar kim əsl portreti canlandırılır.

İndi İntiqam bir vaxtlar atasının işlədiyi jurnalda baş redaktordur. Bu, bir təsadüf deyil, mənəcə, ədəbi ənənənin davamıdır.

İntiqam Qasımzadə haqqında ən gözəl, ən səmimi yazılardan birini Kamil Vəli Nərimanoğlu yazıb. O yazıda İntiqam Qasımzadə hamımızın təsdiq edə biləcəyi aşağıdakı fikri də ürəyimizcədir: "İntiqam Qasımzadə təmkinli, səmimi, təmiz insandır. O, hamının gözüne dik baxa bilir: gözəl, təmiz ailəsi var, öz sənətində professionaldır, heç bir siyasi qurumdan asılılığı-filan da yoxdur, heç kəsin qarşısında öhdəliyi-filanı yoxdur, uca-dan bağırır deməyə ehtiyac hiss etmədən Vətəninə də, millətinə də ürəkədən sevir, o, özünü ədəbiyyatın sıra nəfəri sayır və bununla fəxr edir".

Və nəhayət, çoxlarına məlum olmayan bir sirr: İntiqam Qasımzadə həm də şairdir. Altmışıncı illərdə şeirlər yazıb, amma heç yerdə çap olunmamışdı o şeirlər. Yalnız 60 yaşı tamam olanda onların bir qismini "Azərbaycan"da çap etdirdi. Mən 75 yaşlı bu şair ruhlu insan haqqında sözümü də onun bir şeiriylə bitirmək istəyirəm:

Şəhərə yağış yağır,
Qəlbimə kədər.
Pəncərədən baxıram gecəyə
Gecə yağış altında
İslanıbdır-
-cırhacıb-
Alt köynəyinə qədər.
Gecə yağışa bulaşib
Yağış qaralıb gecədə
qara sel kimi axır.
Pəncərəmin arxasında dayanıb
İslanıram gecəylə.
Yumuram gözlerimi
bəlkə quruyam.
Nə edim ki,
göz yummaqla qurumur adam.
Qurumuram,
İslanıram daha artıq.
Yağış navalçalarla içimə axır.
Öz ağır ritminin sonsuz təkrarıyla.
İçim islanir
bu gecə yağışının
navalçalarda çaldığı "Şüşlər"
muğamıyla.